

VENDIMI DHE GJETJET

Data e miratimit: 29 qershor 2021

Lënda nr. 2016-22

Radmila Šapić

kundër

EULEX-it

Paneli për Shqyrtimin e të Drejtave të Njeriut i mbledhur më 29 qershor 2021, ku të pranishëm ishin anëtarët e paraqitur në vijim:

Znj. Anna AUTIO, kryesuese
Z. Petko PETKOV, anëtar

Ndihmuar nga:
Z. Ronald Hooghiemstra, zyrtar ligjor

Pas shqyrtimit të ankesës së lartpërmendur, e cila është dorëzuar në pajtim me Veprimin e Përbashkët të Këshillit 2008/124/CFSP të datës 4 shkurt 2008, Konceptin Llogaridhënës të EULEX-it të datës 29 tetor 2009 për themelimin e Panelit për Shqyrtimin e të Drejtave të Njeriut dhe Rregullores së Punës së Panelit, e ndryshuar për herë të fundit më 11 dhjetor 2019.

Pas shqyrtimit përmes mjeteve elektronike, në përputhje me Rregulloren 13(3) të Rregullores së Punës së Panelit, u vendos si në vijim:

I. PROCEDURA PARA PANELIT

1. Ankesa në lidhje me këtë rast është regjistruar më 30 qershor 2016.
2. Përmes letrës së datës 1 korrik 2016, Paneli e informoi EULEX-in Kosovë ("Misioni") se ky rast është regjistruar në Panel.
3. Më 28 qershor 2017, Paneli kërkoi nga ankuesja informata shtesë.
4. Më 20 shtator 2017 dhe 17 tetor 2017, Paneli dërgoi edhe dy kërkesa të tjera për informata shtesë përmes përfaqësuesit për familjet serbe nga Qendra Burimore për Personat e Zhdukur, një OJQ me seli në Prishtinë. Ankuesja nuk ka dorëzuar asnjë informatë shtesë.

5. Më 8 dhjetor 2017, Paneli dërgoi një deklaratë të fakteve dhe pyetjeve tek shefja e atëherëshme e Misionit dhe e ftoi atë për të dhënë përgjigje dhe vërejtje me shkrim ndaj ankesave më së voni deri më 26 janar 2018.
6. Misioni, përmes një letre të datës 4 janar 2019, kërkoi sqarime rreth disa pikëve në lidhje me formën e ankesës dhe lidhjen mes ankueses dhe personave të përmendur në ankesë.
7. Përmes një letre të datës 17 janar 2019, Misionit prapë iu kërkua që të jepte përgjigje ndaj pyetjeve deri më 16 shkurt 2019.
8. Përmes një letre të datës 31 janar 2019, Paneli i kërkoi ankueses që të rregullonte çështjet në lidhje me formën e ankesës dhe të sqaronte lidhjen e saj me personat e përmendur në ankesë. Ankuesja u përgjigj më 7 shkurt 2019.
9. Përmes një letre të datës 8 prill 2019, Misionit edhe njëherë iu kërkua që të jepte përgjigje ndaj pyetjeve dhe vërejtjeve me shkrim sa më parë që ishte e mundur.
10. Më 20 qershor 2019, ankuesja u informua se Paneli ende ishte në proces të shqyrtimit të ankesës së saj.
11. Vërejtjet e Misionit mbërritën të datës 17 prill 2020, u morën më 21 prill 2020 dhe u përcollën më tutje nga Paneli tek ankuesja më 8 korrik 2020.
12. Më 28 korrik 2020, në Panel mbërritën komentet e ankueses rreth vërejtjeve të Misionit.
13. Më 7 gusht 2020, Paneli i përcolli komentet e ankueses tek Misioni.
14. Më 11 dhjetor 2020, Paneli lëshoi vendimin e tij mbi pranueshmërinë, duke e shpallur ankesën të pranueshme në lidhje me nenet 2, 3, 8 dhe 13 të Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut ("Konventa") dhe neneve 9 dhe 11 të Pakti Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore ([2020-12-11-Admissibility-Decision-2016-22.pdf](https://www.european-courts.org/european-court-of-human-rights/decisions/2020-12-11-Admissibility-Decision-2016-22.pdf) ([hrrp.eu](https://www.hrrp.eu)). Në atë vendim, Paneli u ka kërkuar palëve që t'i trajtojnë pyetjet e mëposhtme:

- **Ankuesja:**

- i. Ju lutemi të shpjegoni mbështetjen apo ndihmën apo banimin që prindërit tuaj kanë siguruar për juve dhe familjen tuaj para zhdukjes së tyre.
- ii. Ju lutemi të shpjegoni ndikimet personale dhe emocionale që zhdukja e prindërve tuaj ka pasur mbi juve dhe familjen tuaj.
- iii. Ju lutemi të shpjegoni ndikimet juridike dhe financiare që zhdukja e prindërve tuaj ka pasur mbi juve dhe familjen tuaj. Po ashtu shpjegoni ndonjë pengesë apo vështirësi që mund të jeni përjetuar si rezultat i asaj që prindërit tuaj vazhdojnë të jenë të zhdukur, gjatë kërkimit të qasjes në ndonjë mbështetje, pagesë apo titull juridik, si ato të cekura në pyetjet më poshtë. Për shembull:
 - a. A keni pasur qasje të plotë, të pjesshme apo fare në ndonjë përfitim, pagë, pension, asistencë sociale dhe llogari bankare që prindërit tuaj i kanë gëzuar apo do t'i kishin gëzuar?
 - b. A keni trashëguar titullin juridik në ndonjë pronë, përfshirë banim, që prindërit tuaj mund të kenë pasur?
 - c. A keni pasur shpenzime financiare si rezultat i zhdukjes së prindërve tuaj që nuk janë kompensuar?

- **Misioni:**

- i. Çfarë parashtrime dëshiron të bëjë Misioni në lidhje me substancën e të drejtave të njeriut të cekura më lart?
- ii. Çfarë hapa, nëse është ndërmarrë ndonjë, janë ndërmarrë nga Misioni drejt autoriteteve të vendit në lidhje me këtë rast? Në veçanti, a i ka pyetur Misioni autoritetet e vendit nëse (a) ato kanë qenë në dijeni për ekzistimin e rasti dhe (b) nëse ato janë duke e hetuar atë, dhe nëse jo, (c) përse.
- iii. Çfarë roli, nëse ka ndonjë, ka për qëllim të ketë Misioni në të ardhshme në lidhje me këtë rast të pazgjidhur të zhdukjes së detyruar? Çfarë mase apo veprim konkret e konsideron Misioni në kuadër të kompetencave të tij (aktuale) për të kërkuar avancimin e hetimeve dhe zgjedhjen e këtij rasti? Nëse Misioni nuk ka për qëllim të ndërmerr ndonjë hap në lidhje me këtë rast, përse ashtu?
- iv. A i janë dërguar dokumentet rreth këtij rasti autoriteteve kosovare pas ndryshimit të mandatit të Misionit në qershor 2018 dhe pas zvogëlimit të kompetencës ekzekutive?
- v. A ka bërë përpjekje Misioni që t'i identifikojë familjarët, përfshirë fëmijët e gjallë, të personave të zhdukur në rastin aktual, përveç familjarëve të identifikuar në parashtrimet e Misionit dhe dokumentet konfidenciale të ndërlidhura? Nëse jo, përse?
- vi. A ka bërë përpjekje Misioni që të kontaktojë ankuesen apo familjarët e prindërve të zhdukur të ankueses përtej hapave të përmendur në parashtrimin e Misionit dhe dokumenteve konfidenciale të ndërlidhura? Nëse jo, përse?

15. Palëve iu kërkuar të ofronin parashtrimet e tyre më së largu deri më 28 shkurt 2021.

16. Më 11 dhjetor 2020, ShM dorëzoi vërejtje shtesë mbi meritat si pjesë e vërejtjeve të Misionit mbi meritat që kanë të bëjnë me disa raste në lidhje me personat e zhdukur, duke përfshirë edhe këtë këtu. Misioni paraqiti këto vërejtje në përgjigje të një letre nga Paneli dërguar më 18 shtator 2020 duke thënë se Paneli do të fillojë të vendosë për pranueshmërinë dhe meritat në një vendim të vetëm në vitin e ri (d.m.th. 2021), për të shpejtuar procedurat në rastet e personave të zhdukur. Në rastin aktual, Paneli vendosi së pari dhe veçmas për pranueshmërinë dhe Misioni ende nuk e kishte vendimin e Panelit për pranueshmërinë të datës 11 dhjetor 2020 kur i dha këto vërejtje.

17. Më 17 dhjetor 2020, Paneli ia përcolli vërejtjet e Misionit mbi meritat ankueses, e cila ishte ftuar të paraqesë komentet e saj mbi meritat e lëndës, nëse ka, para datës 31 janar 2021.

18. Më 30 janar 2021, ankuesja paraqiti komentet e saj në përgjigje të vërejtjeve të Misionit mbi meritat e lëndës.

19. Më 19 prill 2021, Paneli pranoi parashtrirat e Misionit në përputhje me pyetjet në vendimin e pranueshmërisë. Këto i dërgoheshin ankueses për informacionin e saj, gjithashtu më 19 prill 2021.

20. Asnjë parashtrirë tjetër nuk u mor nga ankuesi.

II. PËRBËRJA E PANELIT

21. Pas dorëheqjes së një prej anëtarëve të tij të përhershëm dhe dorëheqjes së anëtarit të Tij, i cili ishte një anëtar i stafit të Shtyllës së Monitorimit të Misionit, Paneli do të shqyrtojë Këtë lëndë me vetëm dy anëtarë, në përputhje me rregullat 11 dhe 14 të rregullores së punës së Panelit.

III. FAKTET

22. Më 18 maj 1998 apo rreth kësaj date, shumë banorë të fshatit Leçinë u larguan nga fshati për arsye sigurie. Prindërit e ankueses, banorë të fshatit, qëndruan në shtëpinë e tyre.
23. Më 18 maj 1998 apo rreth kësaj date, një grup i armatosur hyri në fshat dhe nëpër shtëpitë e familjeve, përfshirë edhe në shtëpinë e prindërve të ankueses, sipas një dëshmitari. Ky dëshmitar, kushëri i ankueses, kishte arritur të ikte në një mal në afërsi. Dëshmitari kishte dëgjuar britma dhe të shtëna që vinin nga shtëpia dhe kishte parë se si grupi i armatosur i kishte djegur shtëpitë e familjes.
24. Nuk ka pasur asnjë gjurmë të prindërve të ankueses.
25. Edhe tre të afërm të tjerë më të largët të ankueses po ashtu ishin zhdukur po më atë datë apo rreth asaj date. Ata persona ishin halla e ankueses dhe djali i saj, të dy të pranishëm në fshat në kohën e ngjarjes, si dhe një kushërirë tjetër e ankueses, e cila për herë të fundit ishte parë në një pikë-kontrolli të policisë serbe gjatë rrugës së saj për në fshat. Nuk ka pasur asnjë gjurmë të asnjë prej këtyre tre personave.
26. Zhdukjet ishin raportuar tek Komiteti Ndërkombëtar i Kryqit të Kuq (ICRC), Kryqi i Kuq i Jugosllavisë dhe tek Misioni i Administratës së Përkohshme të Kombeve të Bashkuara (UNMIK). ICRC-ja dhe Kryqi i Kuq i Jugosllavisë hapën kërkesat për gjurmimin e prindërve të ankueses më 20 maj 1998 dhe përkatësisht 24 qershor 1998.
27. Gjatë periudhës 2001-2002, ICRC dhe Shoqata e familjarëve të personave të zhdukur morën të dhëna ante-mortem nga disa familjarë për të lehtësuar gjurmimin.

IV. PARASHTRIMET E PALËVE RRETH MERITAVE

Ankuesja

28. Ankuesja pretendon se Misioni, gjatë ushtrimit të mandatit të tij ekzekutiv, është dashur ta hetonte zhdukjen e prindërve të saj dhe me faj nuk ka vepruar ashtu, duke u shkelur kështu të drejtat e saj të njeriut.

Shefi i Misionit - parashtrimet e datës 17 prill 2020

29. Paneli thekson që Misioni kishte ofruar disa parashtrësra mbi meritat në parashtrësat e tij të mëparshme, të datës 17 prill 2020, dhe të cilat, pjesërisht, janë përshkruar në Vendimin mbi Pranueshmërinë (paragrafët 27 deri 38) dhe të rëndësishme për këtë vendim gjithashtu.
30. Në ato parashtrësra, Misioni shpjegoi, *ndër të tjera*, se efekti i kombinuar i një numri të madh të lëndëve dhe burimesh të kufizuara bëri që Misioni t'i jepte përparësi 1,200 dosjeve të lëndëve të etiketuara 'krime lufte' nga UNMIK-u - ndaj 'dosjeve të personave

të zhdukur' – dhe brenda kategorisë së mëparshme, rastet që shfaqeshin 'më premtuese për sa i përket rezultateve të hetimit'.

31. Misioni deklaroi se “nuk e konteston që ankuesja, si një viktimë indirekte e shkeljeve të pretenduara, ka të drejtë për një hetim efektiv për zhdukjen e prindërve të saj. Megjithatë, ai pohon se njësitë e tij përkatëse ndërmorën të gjitha hapat e arsyeshëm për të hetuar lëndën dhe nuk shkelën të drejtat e ankueses”.
32. Misioni iu referua detyrimit procedural sipas nenit 2 të Konventës duke qenë ‘një nga mjetet dhe jo nga rezultati’; ajo që është e rëndësishme është që autoritetet kanë bërë gjithçka që mund të pritej arsyeshëm prej tyre në rrethanat e lëndës “(i referohet lëndës të Gjykatës Evropiane të të Drejtave të Njeriut të *Trivkanovic*, paragrafi 78; *Borojevic*, par. 57 dhe *Njezic*, par. 69).
33. Misioni më tej deklaroi si vijon:

“[...] Në kohën e dorëzimit nga UNMIK-u, hetimi penal nga NjQHP e UNMIK-ut [Njësia Qendrore e Hetimit Penal] u konsiderua e mbyllur. EULEX-i nuk e arkivoi rastin; përkundrazi, Prokurori i saj kërkoi nga NjHKL [Njësia për Hetimin e Krimeve të Luftës në EULEX] të ndërmarrë hapa hetues. NjHKL-ja nuk mund të ndiqte kërkesën e prokurorisë gjatë viteve të para të mandatit të EULEX-it, për shkak të numrit të lartë të kërkesave të ngjashme që vinin nga PSRK [Prokuroria Speciale e Republikës së Kosovës] (afro 900 [...]). Sidoqoftë, ai ndërmori hapa hetues në 2013, kur një letër e re u lëshua nga një prokuror tjetër. Për fat të keq, këto hapa nuk çuan në zbulimin e ndonjë drejtimi të dobishëm për të çuar përpara hetimin dhe për këtë arsye lënda u pushua përfundimisht. Siç u përmend më lart, pushimi nuk përjashton mundësinë e paraqitjes së një kallëzimi të ri penal në qoftë se informacioni i ri del në dritë”.

34. Në fund, Misioni deklaroi se pasi që nuk kishte prova në lëndën këtu, hedhja poshtë e kallëzimit penal nuk ishte vetëm një hap i arsyeshëm por edhe një proporcional duke marrë parasysh numrin e madh të lëndëve dhe pengesat themelore me të cilat ballafaqohej Misioni.

Shefi i Misionit – parashtrimet e datës 11 dhjetor 2020

35. Me një letër të 11 dhjetorit 2020, shefi i Misionit tregoi se nuk kishte ‘nevojë’ për parashtrime shitesë mbi meritat e kësaj lënde dhe parashtroi që ‘Misioni nuk beson se të drejtat e ankuesit ishin shkelur’.
36. Misioni bëri disa parashtrime të përgjithshme, duke u bërë jehonë atyre në parashtrimet e tij të datës 17 prill 2020, në lidhje me disa nga sfidat praktike që lidhen me hetimin e këtyre llojeve të lëndëve dhe pranoi se ishte përballur me sfida në menaxhimin e dosjeve të marra nga UNMIK-u.

Parashtresat e ankuesit në përgjigjen e dhënë

37. Më 17 dhjetor 2020, parashtresat e Misionit për meritat e lëndës iu përcollën ankuesit.
38. Me një letër të datës 30 janar 2021, ankuesi dha komente mbi parashtresat e Misionit, veçanërisht duke mos qenë dakord me përfundimin nga shefi i Misionit se të drejtat e ankuesit nuk ishin shkelur.

39. Ankuesja në komentet e saj deklaroi se Misioni kishte një detyrim të hetonte të gjitha rastet e personave të zhdukur dhe të mos t'i jepte lëndëve të caktuara, të tilla si zhdukja e prindërve të saj dhe anëtarëve të tjerë të familjes, përparësi më të vogël. Ankuesi gjithashtu iu referua kalimit të konsiderueshëm të kohës që nga faktet, dhe gjasës që ulej që, 22 vjet pas fakteve, lëndët të mund të zgjidheshin. Ankuesi u duk se pohoi se Misioni e ka vonuar qëllimisht hetimin e kësaj dhe rasteve të tjera në një pikë ku autorët nuk mund të gjenden më.
40. Ankuesi më tej kërkoi nga Misioni të "shqyrtojë akuzat penale të refuzuara në këtë rast, sepse sipas mendimit të ankuesit, jo të gjitha veprimet hetimore janë shteruar, që mund të çojë në ndjekjen penale të atyre që janë përgjegjës për zhdukjen, rrëmbimin dhe vrasjen e prindërve të [ankueses] [...]".

Shefi i Misionit – parashtresat e datës 19 prill 2021

41. Në parashtresat e tij në përputhje me pyetjet e Panelit në Vendimin mbi Pranueshmërinë, Misioni iu referua parashtresave të tij të mëparshme në të cilat Misioni deklaroi se për mendimin e tij, nuk kishte shkelje të të drejtave të ankuesit.
42. Në lidhje me ftesën e Panelit, në Vendimin e tij mbi Pranueshmërinë, ndaj Misionit për të mos përsëritur parashtresat që Paneli tashmë i ka refuzuar në rastet e mëparshme, Misioni deklaroi se nuk mund të pajtohet me ftesën, pasi vërejtjet e tij mbi meritat në një lëndë janë "bazuar në një vlerësim të të gjitha fakteve relevante të vendosura pas një hulumtimi të plotë të të dhënave në dispozicion".
43. Misioni deklaroi se "pendohet që znj. Sapic nuk ishte informuar për hedhjen poshtë të kallëzimit penal në lidhje me zhdukjen e prindërve të saj dhe kërkon falje për këtë lëshim".
44. Misioni më tej deklaroi se ai "kategorikisht e hedh poshtë pretendimin" të bërë nga ankuesi se Misioni kishte vonuar qëllimisht lëndën dhe vëri në dukje se nuk kishte prova për të mbështetur pretendimin.
45. Në lidhje me një pretendim të bërë nga ankuesi se Misioni nuk kishte intervistuar dëshmitarin e vetëm të mbijetuar në rast, Misioni deklaroi se nuk mund ta kishte bërë këtë pasi dëshmitari ndërroi jetë para fillimit të mandatit të Misionit. Misioni gjithashtu iu referua hapave hetues që ai ndërmori në 2013, të përshkruara në paragrafin 32 të Vendimit të Panelit mbi Pranueshmërinë, duke nënvizuar mungesën e drejtimeve të dobishme si rezultat i hapave dhe hedhjes pasuese të kallëzimit penal.
46. Sa i përket kërkesës së ankuesit për Misionin për të shqyrtuar akuzat e refuzuara, Misioni deklaroi se nuk ka mandat për ta bërë këtë dhe sugjeroi që ankuesja duhet të komunikojë me 'autoritetet përkatëse' në rast se mendon se ka informacion që është e rëndësishme për hetimin.
47. Në lidhje me nenet 9 dhe 11 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore, Misioni vuri në dukje se ankuesi nuk kishte pretenduar shkelje të këtyre të drejtave dhe nuk u ishte përgjigjur pyetjeve të Panelit në Vendimin mbi Pranueshmërinë. Misioni më tej vuri në dukje se "EULEX-i është i vetëdijshëm se zhdukjet me forcë mund të ndikojnë në gëzimin e të drejtave ekonomike, sociale dhe kulturore [...]. Sidoqoftë, këto konsiderata nuk kanë asnjë lidhje me sjelljen e mandatit ekzekutiv të EULEX-it. Në përputhje me Ligjin e Kosovës Nr. 04/L-023 për Personat e Zhdukur, si një e afërme e ngushtë e personave të zhdukur në lidhje me konfliktin në Kosovë, znj. Sapic ka të drejtë të ushtrojë një numër të drejtash dhe gëzimi i këtyre të drejtave nuk varen nga rezultati i secilit hetim penal".

48. Në pyetjen e Panelit mbi hapat e ndërmarrë nga Misioni drejt autoriteteve vendore në këtë rast, Misioni deklaroi se dosja e lëndës ishte dorëzuar në nëntor 2018, dhe se ankuesi mund të kërkojë qasje në të dhe të kërkojë që të dëgjohet nga autoritetet kompetente. Misioni më tej siguroi të dhënat përkatëse të kontaktit, të cilat i kaluan ankuseses kur Paneli ia përcolli asaj parashtrësat e Misionit në 19 prill 2021.
49. Për pyetjen mbi rolin, nëse ka ndonjë, që Misioni synon të luajë dhe çdo masë konkrete brenda mandatit të saj aktual që mund të marrë në lidhje me këtë rast, Misioni përsëriti se ai iu kishte kaluar dosjen e lëndës autoriteteve kompetente në nëntor 2018 dhe "ftoi PSRK-në të bëjë një vlerësim të ri të kësaj lënde si dhe të të gjitha rasteve të tjera që u hodhën poshtë gjatë mandatit të EULEX-it". Për më tepër, Misioni bëri një vërejtje të përgjithshme të mbështetjes së tij për institucionet e Kosovës, duke përfshirë rastet e personave të zhdukur.
50. Në lidhje me dorëzimin e dokumenteve të rastit tek autoritetet e Kosovës pas ndryshimit në mandatin e Misionit në qershor 2018, Misioni deklaroi se kishte dorëzuar të gjithë dosjen e lëndës në nëntor 2018.
51. Për sa i përket asaj nëse Misioni ishte përpjekur të identifikonte të afërmit, përfshirë fëmijët e gjallë, të personave të zhdukur në rastin në fjalë, përveç të afërmit të identifikuar në parashtrësat e mëparshme të Misionit dhe dokumenteve përkatëse konfidenciale, Misioni deklaroi se ai "nuk ka gjeti prova se u bënë përpjekje të tilla, por nuk mund ta përjashtojë atë".
52. Në pyetjen nëse Misioni u përpoq të kontaktojë ankuesin ose familjarët e prindërve të zhdukur të ankuesit përtej hapave të përshkruar në paraqitjen e Misionit dhe dokumenteve përkatëse konfidenciale, dhe nëse jo, pse jo, Misioni nuk ofroi ndonjë përgjigje të drejtpërdrejtë. Në vend të kësaj, Misioni deklaroi si vijon: "Në periudhën e ardhshme, Misioni do të kontaktojë ankuesen me qëllim që t'u përgjigjet pyetjeve që ajo mund të ketë".

Parashtrësat e ankuseses në lidhje me Vendimin mbi Pranueshmërinë

53. Paneli nuk ka marrë parashtrësata të tjera nga ankuesja dhe nuk ka marrë ndonjë përgjigje për pyetjet e Panelit në Vendimin e tij mbi Pranueshmërinë.

V. SHQYRTIMET

"Zhdukja me forcë" si një shkelje e rëndë e të drejtave themelore të një viktime

54. Praktika e zhdukjes me forcë është një nga shkeljet më të ashpra të të drejtave të njeriut. Zhdukjet me forcë shpesh përfshijnë shkeljen e një lloji të të drejtës por të shumë, duke përfshirë të drejtën për të vërtetën, të drejtën e njohjes si person para ligjit, të drejtën për liri dhe sigurinë e personit, të drejtën për të mos iu nënshtruar torturës dhe trajtim ose ndëshkim tjetër mizor, çnjerëzor ose poshtëruës, dhe të drejtën për një zgjidhje efektive. E rëndësishmja është se një sjellje e tillë gjithashtu shkel ose përbën një kërcënim të rëndë për të drejtën për jetë. Shih, p.sh., *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi dhe Gjetjet, 19 tetor 2016, par. 33; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 61; Deklarata për Mbrojtjen e Të gjithë Personave nga Zhdukja me Forcë, A/RES/47/133, 18 dhjetor 1992.

55. Veçanërisht e rëndësishme në rastet e zhdukjes me forcë është e drejta e ankuesit për të vërtetën, d.m.th., e drejta e viktimave të dinë se çfarë ndodhi me të afërmit e tyre të ngushtë dhe rrethanat në të cilat të afërmit e tyre u zhdukën. Shih, në përgjithësi, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 62.
56. E drejta për të vërtetën në lidhje me shkeljet e të drejtave të njeriut nuk është vetëm një e drejtë individuale. Gjithashtu është një e drejtë kolektive, që shërben për të ruajtur kujtesën në nivelin e shoqërisë dhe duke vepruar si një mbrojtje kundër përsëritjes së shkeljeve. Shih Komentin e Përgjithshëm mbi të Drejtën për të Vërtetën në lidhje me Zhdukjen me Forcë, Raportin e Grupit Punues për Zhdukjet e Detyruara ose të Vullnetshme (2010), Dokumenti A/HRC/16/48, Preambulë. Në kontekstin pas konfliktit të Kosovës, hetimet e zhdukjeve me forcë kanë kontribuar - dhe vazhdojnë të kontribuojnë - në promovimin e së vërtetës, në kujtesën kolektive të shkeljeve të tilla të të drejtave të njeriut dhe në sigurimin e mos-përsëritjes së tyre.
57. Në rastin në fjalë, ankuesja ka jetuar për më shumë se dy dekada me pasigurinë në lidhje me fatin e prindërve të saj, çfarë ndodhi me ta dhe në cilat rrethana u zhdukën. Vuajtjet psikologjike që vijnë nga kjo nuk janë thjesht të mëdha. Është në vazhdim. Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 63.
58. Për shkak të natyrës së vazhdueshme të shkeljes së të drejtave të përfshira në zhdukjet me forcë, detyra e autoriteteve kompetente për të hetuar në mënyrë efektive këto raste është një obligim urgjent dhe i rëndësishëm që mund të lihet mënjanë ose të vonohet vetëm në rrethanat më të ngushta. Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 64.

Detyrat dhe detyrimet e autoriteteve në lidhje me veprimet e zhdukjes me forcë

59. Veprimet e prokurorëve dhe policisë së Misionit ishin pjesë e mandatit të tij ekzekutiv, para ndryshimit të mandatit të Misionit në qershor 2018. Si të tilla, ato bien brenda fushës së mandatit të Panelit (shih, për shembull, *K deri në T kundër EULEX-it*, 2013-05 deri 2013-14, 21 prill 2015, paragrafi 43, *Krlić kundër EULEX-it*, 2012-21, 26 gusht 2014, paragrafi 23, *Y kundër EULEX-it*, 2011-28, 15 nëntor 2012, par. 35). Ky është rasti nëse sjellja themelore në fjalë konsiston në një veprim pozitiv ose një lëshim fajtor nga Misioni. (Shih *Krlić kundër EULEX-it*, 26 gusht 2014, par. 25; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 48).
60. Paneli tashmë ka pasur rastin të theksojë se Misioni nuk është shtet dhe se aftësia e tij për të garantuar mbrojtjen efektive të të drejtave të njeriut nuk mund të krahasohet në të gjitha aspektet përkatëse me atë që mund të pritët nga një shtet (shih, p.sh., Vendimi i Panelit në *A, B, C, D kundër EULEX-it*, 2012-09 deri 2012-12, 20 qershor 2013, par. 50; *K deri T kundër EULEX-it*, cituar më lart, paragrafi 53; shih gjithashtu Panelin Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut të UNMIK (PKDNj) vendimi në lëndët nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, 25 prill 2013, par. 35; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, paragrafi 49).
61. Pritjet e vëna mbi aftësinë e Misionit për të hetuar dhe zgjidhur raste komplekse penale duhet të jenë realiste dhe të mos vendosin mbi të një barrë joproporcionale që mandati dhe burimet e tij nuk mund të pritët të përbushen (shih *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe gjetjet, 11 nëntor 2015, paragrafët 43 dhe 45).
62. Në secilin rast, Paneli pritët të shqyrtojë nëse kishte pengesa konkrete dhe reale që mund të kishin minuar kapacitetin e Misionit për të kryer një hetim të shpejtë dhe efektiv për një lëndë. Një vlerësim i tillë nuk ka për qëllim të justifikojë mangësitë operationale që nuk

lidhen me sfida konkrete dhe të demonstrueshme. (shih *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe Gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 44; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 50).

63. Në secilin rast, veçanërisht në raste të këtij niveli serioziteti, autoritetet hetimore pritet të veprojnë me kujdes dhe shpejtësi të arsyeshme dhe të investojnë burime në përpjesëtim me domosdoshmërinë dhe mundësinë e zgjidhjes së rastit. Ndërsa asnjë autoritet hetimor nuk mund të pritët të zgjidhë të gjitha lëndët e paraqitura para tij, ai pritët të veprojë me aq zell, shpejtësi dhe efektivitet sa reflekton peshën e çështjes nën hetim (shih *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe Gjetjet, 11 nëntor 2015, paragrafët 46 dhe 59, shih gjithashtu *Varnava dhe të tjerët k. Turqisë*, Aplikacioni nr. 16064/90 e tutje, aktgjykimi i 18 shtatorit 2009, par. 191; *Palić k. Bosnjë dhe Hercegovinës*, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i 15 shkurt 2011, par. 63; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 54).
64. Gjykata Evropiane e të Drejtave të Njeriut ka përcaktuar një numër parimesh të përgjithshme mbi atë që kërkon ligji për të drejtat e njeriut dhe pret një hetim efektiv mbi pretendimet për shkelje të të drejtave sipas nenit 2 të Konventës Evropiane (*Mustafa Tunç dhe Fecire Tunç kundër Turqisë*, Aplikacioni nr. 24014/05, Aktgjykim, 14 prill 2015 (Dhoma e Madhe), paragrafët 169 e poshtë). Në veçanti, Gjykata deklaroi në *Mustafa Tunç dhe Fecire Tunç kundër Turqisë* si më poshtë:

172. Në mënyrë që të jetë 'efektiv' pasi kjo shprehje duhet të kuptohet në kontekstin e nenit 2 të Konventës, një hetim së pari duhet të jetë adekuat (shih *Ramsahai dhe të tjerët kundër Holandës* [GC], nr. 52391/99, § 324, GJEDNJ 2007 II). Kjo do të thotë, ai duhet të jetë i aftë të çojë në vërtetimin e fakteve dhe, kur është e përshtatshme, në identifikimin dhe dënimin e përgjegjësve.

173. Detyrimi për të kryer një hetim efektiv është një detyrim jo për rezultate, por për mjetin: autoritetet duhet të marrin masat e arsyeshme në dispozicion të tyre për të siguruar prova në lidhje me incidentin në fjalë [shih *Jaloud kundër Holandës* [GC], nr. 47708/08, § 186, KEDNj 2014; dhe *Nachova dhe të tjerët k. Bullgarisë* [GC], nr. 43577/98 dhe 43579/98, § 160, KEDNj 2005 VII).

174. Në çdo rast, autoritetet duhet të ndërmarrin çfarëdo hapi të arsyeshëm që mundën për të siguruar provat në lidhje me incidentin, duke përfshirë, ndër të tjera, dëshminë e dëshmitarit okular, provat mjeko-ligjore dhe, kur është e përshtatshme, një autopsi e cila siguron një regjistër të plotë dhe të saktë të dëmtimit dhe një analizë objektive e gjetjeve klinike, përfshirë edhe shkaku e vdekjes. Çdo mungesë në hetim që minon aftësinë e tij për të vërtetuar shkaku e vdekjes ose personi përgjegjës do të rrezikojë të mos përmbush këtë standard (shih *Giuliani dhe Gaggio kundër Italisë* [GC], nr. 23458/02, § 301, KEDNj 2011).

175. Në veçanti, përfundimet e hetimit duhet të bazohen në një analizë të hollësishme, objektive dhe të paanshme të të gjithë elementëve të rëndësishëm. Mosrespektimi i një linje të qartë hetimi minon në një masë vendimtare aftësinë e hetimit për të përcaktuar rrethanat e çështjes dhe, kur është e përshtatshme, identitetin e atyre që janë përgjegjës (shih *Kolevi kundër Bullgarisë*, nr. 1108/02, § 201, 5 nëntor 2009).

176. Sidoqoftë, natyra dhe shkalla e shqyrtimit që plotësojnë pragun minimal të efektivitetit të hetimit varen nga rrethanat e lëndës së veçantë.

Nuk është e mundur të zvogëlohet shumëllojshmëria e situatave që mund të ndodhin në një listë të zhveshur të akteve të hetimit ose kritereve të tjera të thjeshtësuara (shih *Tanrikulu kundër Turqisë* [GC], nr. 23763/94, §§ 101-110, KEDNJ 1999-IV; dhe *Velikova kundër Bullgarisë*, nr. 41488/98, § 80, KEDNJ 2000 VI).

[...]

178. Një kërkesë për shpejtësi dhe ekspeditë e arsyeshme është e nënkuptuar në këtë kontekst (shih *Al-Skeini dhe të tjerët*, cituar më lart, § 167).

179. Për më tepër, hetimi duhet të jetë i arritshëm për familjen e viktimës në masën e nevojshme për të mbrojtur interesat e tyre legjitime. Duhet të ketë gjithashtu një element të mjaftueshëm të vëzhgimit publik të hetimit, shkalla e të cilit mund të ndryshojë nga rasti në rast (shih *Hugh Jordan k. Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 24746/94, § 109, KEDNJ 2001 III). Hyrja e nevojshme e publikut ose e të afërmeve të viktimës mund të parashikohet në faza të tjera të procedurës (shih, ndër autoritetet e tjera, *Giuliani dhe Gaggio*, cituar më lart, 4 304; dhe *McKerr kundër Mbretërisë së Bashkuar*, nr. 28883/95, § 129, KEDNJ 2001 III).

[...]

181. Çështja nëse një hetim ka qenë mjaft i efektshëm duhet të vlerësohet në bazë të të gjitha fakteve përkatëse dhe në lidhje me realitetet praktike të punës hetimore (shih *Dobriyeva dhe të tjerët kundër Rosisë*, nr. 18407/10, § 72, 19 dhjetor 2013; dhe *Qendra për Burime Ligjore në emër të Valentin Câmpeanu kundër Rumanisë* [GC], nr. 47848/08, § 147, 17 korrik 2014).

65. Lidhur me kërkesën e përshpejtimit, Paneli dëshiron të theksojë që Misionit i kërkohet të hetojë pretendimet e besueshme të shkeljeve të të drejtave të njeriut me zell dhe shpejtësi, dhe të sigurojë në të gjitha rastet që përgjigja hetimore e Misionit të jetë në përpjesëtim me peshën e lëndës. Si përmbledhje, përgjigja duhet të jetë e tillë që të garantojë mbrojtjen efektive të të drejtave në fjalë (shih, përgjithësisht, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 56; *Sadiku-Syla kundër EULEX*, 2014-34, 19 tetor 2016, par. 36. Shih gjithashtu *Varnava dhe të tjerët kundër Turqisë*, Kërkesa nr. 16064/90 et al, aktgjykim i 18 shtatorit 2009, par. 191.)
66. Një hetim rreth një zhdukje me forcë duhet të fillojë sa më shpejt që të jetë e mundur dhe të shmangen vonesat sa më shumë që të jetë e mundur. Kjo nuk është vetëm për shkak të efektit të pasigurisë mbi të afërmit e mbijetuar. Kjo është gjithashtu sepse provat do të zhduken ose do të humbasin, dhe kujtesa zbehet. Vonesat në hetime ka të ngjarë të ndikojnë negativisht në mundësinë e një hetimi që përcakton rrethanat në të cilat një person është zhdukur dhe për të sjellë fajtorët para drejtësisë. (Për ilustrimet e zbatimit të kësaj garancie në kontekste të ndryshme, shih në përgjithësi: *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 65; *Gürtekin dhe të tjerët kundër Qipros*, Vendimi i GJEDNJ-së për papranueshmëri të 11 mars 2014; *Al-Skeini dhe të tjerët kundër Mbretërisë së Bashkuar* [GC], Aplikacioni nr. 55721/07, Aktgjykimi i GJEDNJ i 7 korrikut 2011; *Jaloud k. Holandës* [GC], Aplikacioni nr. 47708/08, Gjykimi i GJEDNJ i 20 nëntorit 2011; *Jelić kundër Kroacisë*, Aplikacioni nr. 57856/11, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i 12 qershorit 2014; *B. dhe të tjerët kundër Kroacisë*, Aplikacioni nr. 71593/11, Aktgjykimi i GJEDNJ-së i 18 qershorit 2015; *Palić kundër Bosnjës dhe Hercegovina*, Aplikacioni nr. 4704/04, Aktgjykimi i GJEDNJ i 15 shkurt 2011; *Lejla Fazlić dhe të tjerët k. Bosnjë dhe Hercegovinë* dhe 4 të tjerë, Aplikacioni nr. 66758/09, 66762/09, 7965/10,

9149/10 dhe 12451/10, Aktgjykimi i GJEDNj-së i 3 qershorit 2014, *Mujkanović dhe të tjerët k. Bosnjë dhe Hercegovinë*, Aplikacioni nr. 47063/08 e tutje, Vendimi i GJEDNj për papranueshmëri i 3 qershor 2014; *Nježić dhe Štimac c. Kroacia*, Aplikacioni nr. 29823/13, Aktgjykimi i GJEDNj-së i datës 9 prillit 2015).

67. Kur obligimi i shtetit ose autoritetit përfshin një detyrim për të hetuar, kërkesa e shpejtësisë zbatohet për të gjitha fazat dhe aspektet e hetimit: nxitja e tij siç përshkruhet më sipër, sjellja e tij dhe përfundimi i tij. Kërkesa për përshpejtim është e natyrës relative: varet nga rrethanat e secilës lëndë, veçanërisht sfidat që paraqiten nga lëndë, vështirësitë për të hyrë në dëshmitarë ose për të mbledhur informacion. (Shih *S.H. k. EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lëndë nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 57.).

68. Sidoqoftë, sfidat dhe vështirësitë hetimore nuk autorizojnë shtyrjen, vonesat ose ngadalësinë e pajustificueshme në kryerjen e detyrave hetimore. Kjo është një shprehje e së drejtës më të gjerë për procedime pa vonesa të panevojshme, e cila u garantohet të gjitha palëve në procedurat gjyqësore. Shih, përsëri, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lëndë nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 57. Paneli ka theksuar kështu që –

"E drejta për një seancë dëgjimore të drejtë dhe publike brenda një afati të arsyeshëm siç kuptohet në nenin 6(1) të Konventës është dizajnuar për të mbrojtur "të gjitha palët në procedurat gjyqësore ... kundër vonesave të tepërta procedurale ... Për më tepër, në rastet penale e drejta është e projektuar për të shmangur që një person i akuzuar të mbetet shumë gjatë në një gjendje pasigurie për fatin e tij "[...]" (Maksutaj kundër EULEX-it, 2014-18, 12 nëntor 2015, par. 57, citimet e tij janë nga Stogmuller k. Austria, Aplikacioni nr. 1602/62, aktgjykim i 10 nëntorit 1969, paragrafi 5; përsëritur në *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lëndë nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 57).

69. Një angazhim dhe lidhje e rreptë ndaj këtyre standardeve është veçanërisht i rëndësishme për një mision të sundimit të ligjit që synon të shërbejë si një shembull i angazhimit të shoqërisë për t'i dhënë fund mosndëshkimit dhe për të ndërtuar në të një ndjenjë përgjegjësie ndaj shkeljeve të rënda të të drejtave. Çdo standard që është më pak se ai që u përmend më sipër do të rrezikonte të krijonte një ndjenjë të pranimit të mosndëshkimit dhe mosrespektimit të kërkit të drejtësisë dhe llogaridhënies ndaj shkeljet serioze të të drejtave. (Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lëndë nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 55.) Çdo standard i shkurtër nga ai i përmendur më lart do të rrezikonte krijimin e një ndjenje të pranimit pa u ndëshkuar dhe shpërfillje për kërkimin e një viktime për drejtësi dhe përgjegjësi (shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lëndë nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 55; *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe Gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 46).

70. Duhet gjithashtu të theksohet se të drejtat që i nënshtrohen kësaj ankese janë ndër më të rëndësishmet nga të gjitha të drejtat themelore. Ata prekin interesat thelbësore të viktimave të pretenduara dhe duhet të garantohen në të gjitha rrethanat - Nenet 2 dhe 3 të Konventës janë të drejta të pazëvendësueshme (shih 2016-15 *Dragan Janačković kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, 26 mars 2021, paragrafi 37) . Praktika e zhdukjes me forcë përbën një shkelje të egër të këtyre të drejtave. Kjo pasqyrohet, ndër të tjera, në faktin se praktika e "zhdukjes me forcë" tani konsiderohet dhe karakterizohet si krim kundër njerëzimit, në veçanti, në Statutin e Gjykatës Penale Ndërkombëtare (Statuti i Romës, neni 7 (1)(i)) dhe në Ligjin për Dhomat e Specializuara dhe Zyrën e Prokurorit të Specializuar (Ligji Nr. 05/L-053) (neni 13 (1)(i)). Shih gjithashtu *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lëndë nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 59

Lëndët e “zhdukjes me forcë” në kontekstin e mandatit të Misionit

71. Paneli tashmë ka përcaktuar që kjo lloj lënde që përfshin një zhdukje të detyruar, hyn brenda mandatit ekzekutiv dhe kompetencës hetimore/prokuroriale të Misionit. (Shih, p.sh., *DW, EV, FU, GT, Zlata Veselinović, H.S., I.R. kundër EULEX-it*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi Pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi për Pranueshmëria, 29 shtator 2015; *Zlata Veselinović, HS, IR kundër EULEX-it*, 2014-11 deri 2014-17, Vendimi mbi pranueshmërinë, 30 shtator 2015; *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe Gjetjet, 11 nëntor 2015; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, nr. i lëndës 2016-28, 11 shtator 2019.) Misioni nuk konteston se ishte kompetent për të hetuar këtë rast. Në të vërtetë, ai ndërmori disa hapa hetues në lëndën aktuale në ushtrimin e kompetencës së tij juridiksionale.

72. Kur veprime të tilla si zhdukja me forcë kryhen në kontekstin e përgjithshëm të një konflikti të armatosur, siç ishte rasti në këtë lëndë, sjellja në fjalë mund të cilësohej si krim lufte, krime kundër njerëzimit, ose krime me bazë etnike mbi të cilat Misioni kishte kompetencë specifike dhe të shprehur juridiksionale nën mandatin e tij të zbatueshëm atëherë. Shih, përgjithësisht, nenin 3(d) të veprimit të përbashkët të Këshillit. Shih gjithashtu *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, 19 tetor 2016, paragrafët. 44-46. Në D.W. e tutje, Paneli tha sa vijon në marrëdhëniet me këtë çështje:

'Ekzistonte një mundësi shumë reale që ato krime dhe shkeljet shoqëruese të të drejtave të bazoheshin në konsiderata etnike ose fetare, duke shkuar kështu më tej në territorin juridik, mbi të cilin ka kompetencë Misioni. Në një mjedis pas konfliktit ku marrëdhëniet etnike dhe fetare mund të jenë akoma të tensionuara dhe të brishta, raste të tilla kanë përparësi të dukshme hetimore'.

Shihni *D.W., E.V., F.U., G.T., Zlata Veselinović, H.S. dhe I.R. kundër EULEX-it* 2014-11 deri 2014-17, 19 tetor 2016, paragrafët. 83 e tutje, në veçanti par. 85

73. Hetimi i këtij lloji të lëndëve nuk ka qenë vetëm pjesë e mandatit të Misionit, por ishte një element thelbësor dhe thelbësor i tij. Në *L.O. kundër EULEX-it*, Paneli nënvizoi kështu që:

'mund të ketë pak argument se hetimi i fatit të të zhdukurve - pavarësisht nga feja apo etnia - duhet të mbetet përparësi operationale për EULEX-in si Misioni i Sundimit të Ligjit për të cilin duhet të sigurohen burime të përshtatshme'

Shih *L.O. kundër EULEX-it*, lënda nr. 2014-32, Vendimi dhe Gjetjet, 11 nëntor 2015, par. 47. Shih gjithashtu *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019.

74. Konsideratat e mësipërme do të shërbejnë për të vlerësuar përpjekjet e bëra nga Misioni në lidhje me lëndën këtu dhe nëse këto përpjekje mund të thuhet se janë në përputhje me mandatin e përgjithshëm të Misionit dhe detyrimet e tij ndaj të drejtave të njeriut.

75. Paneli gjithashtu dëshiron të adresojë çështjen e etikimit ligjor në lidhje me këtë dhe raste të tjera të ngjashme që kanë dalë para Panelit Në parashtrimet e tij (shih, sipër, paragrafët 33 dhe 35), shefi i Misionit sugjeroi që NjHKL t'i jepte përparësi shqyrtimit të të ashtuquajturve 'dosje të krimeve të luftës' ndaj 'dosjeve të personave të zhdukur'. Paneli thekson që dallimi i propozuar nuk mund të konsiderohet i rëndësishëm këtu. Së pari, dallimi është ligjrisht artificial: raste të zhdukjes me forcë ose personave të zhdukur mund të përbëjnë një krim lufte dhe janë ndjekur penalisht në kategori të ndryshme të krimeve të luftës që prej të paktën Luftës së Dytë Botërore. Shih p.sh., *Vesko Kandić kundër EULEX-it*, 2016-24, Vendimi i Pranueshmërisë dhe Vendimi dhe Gjetjet, 11 dhjetor 2020, paragrafët. 86-92. Paneli vëren në atë aspekt se ishte njësia e krimeve të luftës 'e Misionit

që merrej me raste të tilla, duke e bërë të qartë se, edhe nga pikëpamja institucionale, nuk kishte asnjë konflikt midis personave të zhdukur dhe rasteve të krimeve të luftës.

76. Së dyti, nga këndvështrimi i ligjit i të drejtave të njeriut, dallimi është i pakuptimtë. Detyrimi për të hetuar që lind në një rast të tillë nga nenet 2 (pjesë procedurale) dhe 3 i Konventës Evropiane të të Drejtave të Njeriut është indiferent ndaj karakterizimit ligjor të dhënë për aktin sipas ligjeve vendore (ose ligjit ndërkombëtar). Me fjalë të tjera, nga këndvështrimi i obligimeve të tij ndaj të drejtave të njeriut, Misioni nuk ishte më pak i detyruar të hetojë një rast të tillë nëse e konsideronte atë si një rast i krimeve të luftës 'apo si rast i personave të zhdukur'. Shih, p.sh., Konventën Ndër-Amerikane për Zhdukjen e Detyruar të Personave (1994); Asambleja e Përgjithshme e KB, Deklarata për Mbrojtjen e Të gjithë Personave nga Zhdukja me Forcë, UN Doc A/RES/47/133, 18 dhjetor 1992 (këtu e tutje Deklarata e 1992 për Zhdukjen me Forcë), neni 1 (1); Këshilli Ekonomik dhe Social i KB, Raporti i Grupit të Punës për Zhdukjet e Detyruara ose të Vullnetshme, Dokumenti i KB i E/CN. 4/1996/38, 1 janar 1996; Komiteti i KB i të Drejtave të Njeriut, Komenti i Përgjithshëm CCPR Nr. 6: Neni 6 (E Drejta për Jetë), 30 prill 1982 (këtu e tutje Komenti i Përgjithshëm Nr. 6), s. 4; Asambleja e Përgjithshme e KB-së, Personat e Zhdukur, UN Doc A/RES/33/173, 20 dhjetor 1978 (në tekstin e mëtejshëm UN Doc A/RES/33/173); Asambleja e Përgjithshme e KB, Pyetja e Zhdukjeve të Detyruara ose të Vullnetshme, UN Doc A/49/610/Add.2, 23 dhjetor 1994.

Rrethanat në të cilat Misioni do të përmbushte përgjegjësitë e tij ndaj të drejtave të njeriut

77. Misioni nuk duhet të vlerësohet në krahasim me standardet e përsosmërisë. Në atë kohë u përball me një mjedis sfidues pas konfliktit. Burimet e tij ishin të kufizuara dhe këto ishin, në disa aspekte, joadekuate për detyrën dhe pritjet. Kjo kërkonte që Misioni të bënte zgjedhje dhe t'i jepte përparësi përpjekjeve të caktuara mbi të tjerët.
78. Për më tepër, mënyra në të cilën UNMIK-u kreu përpjekjet e veta hetimore dhe mënyra në të cilën ai i transferoi dosjet e tij në EULEX e komplikoi shumë punën e Misionit. Si përgjigje, Misioni investoi kohë, burime dhe energji në rishikimin e këtyre shënimeve dhe përpjekjen për t'i dhënë kuptim të tyre. Për këto përpjekje, Misioni duhet të vlerësohet.
79. Në vlerësimin e ankesës këtu, Paneli ka marrë parasysh vështirësitë e përfshira domosdoshmërisht në hetimin e krimeve të lidhura me luftën në një shoqëri pas konfliktit siç është Kosova (*L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, 11 nëntor 2015, paragrafi 44 dhe referencat e cituara në të; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 51; shih gjithashtu *Palić k. Bosnjë dhe Hercegovinë*, Aplikacioni nr. 4704/04, aktgjykimi i 15 shkurtit 2011, paragrafi 70; dhe vendimi për PKDNj në lëndët nr. 248/09, 250/09 dhe 251/09, cituar më lart, paragrafët 44 dhe 62 e vijues).
80. Sidoqoftë, këto vështirësi nuk duhet të shërbejnë për të justifikuar dështimet hetimore që nuk janë të lidhura në mënyrë domethënëse me vështirësitë e përmendura. Prandaj, Paneli do të vlerësojë në secilin rast nëse një hap i veçantë hetimor që normalisht ishte i hapur për EULEX-in do të ishte bërë jopraktik nga arsytet që lidhen me rrethanat pas konfliktit të pavarura nga ato që kryejnë hetimin (*L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe Gjetjet, 11 nëntor 2015, paragrafi 44; *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 51).
81. Veçanërisht e rëndësishme në vlerësimin e përshtatshmërisë së përgjigjes së Misionit është fakti se aftësia e tij për të përmbushur detyrimet e tij hetimore u ndikua nga rrethanat e përgjithshme në të cilat ishin kryer krimet dhe nga sjellja e UNMIK-ut pas këtyre krimeve. Krimet e kryera në kontekstin e një konflikti të armatosur janë pothuajse gjithmonë një

sfidë për t'u hetuar. Sfida shpesh mbetet menjëherë pas një konflikti, sepse provat mund të shkatërrohen dhe gatishmëria dhe aftësia e dëshmitarëve për të dhënë informacion mund të zvogëlohet ndjeshëm në këtë kontekst. Paneli i ka marrë parasysh siç duhet këto sfida kur bën vlerësimin e tij për përgjigjen e Misionit. (Shih, përsëri, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, paragrafët 52-53).

82. Paneli gjithashtu ka marrë në konsideratë faktin që EULEX-i Kosovë duhej të ballafaqohej dhe adresonte trashëgiminë hetimore të UNMIK-ut. Paneli Këshillëdhënës për të Drejtat e Njeriut i Kombeve të Bashkuara (PKDNj) zbuloi se UNMIK-u dështoi në shumë aspekte për t'i përmbushur obligimet e tij ndaj të drejtave të njeriut në lidhje me viktimat e "zhdukjeve me forcë" në një numër rastesh. Llogaridhënia e duhur, e zellshëm dhe e organizuar e informacionit që ka të bëjë me kryerjen e shkeljeve të tilla serioze të të drejtave është një element i rëndësishëm i mbrojtjes efektive të këtyre të drejtave. Në dritën e natyrës dhe seriozitetit të akteve në shqyrtim, PKDNj-ja zbuloi se praktika e mbajtjes së të dhënave të UNMIK-ut ishte e papërshtatshme. (Shih *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe Gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 53.)

Gjetjet në lidhje me dështimet e pretenduara të Misionit

83. Misionit iu kërkua të përmbushë përgjegjësitë e tij ekzekutive në një mënyrë që përputhet me standardet përkatëse të të drejtave të njeriut. Kjo nënkuptonte, ndër të tjera, se do të hetonte lëndën kvtu – një lëndë që ishte brenda kompetencës së tij juridiksionale që përfshin shkeljen e të drejtave të garantuara sipas neneve 2 dhe 3 të Konventës - dhe ta bënte këtë me kujdes, menjëherë dhe me hollësi (shih p.sh. *Sadiku-Syla kundër EULEX-it*, 2014-34, Vendimi dhe Gjetjet, 19 tetor 2016, par. 36).

84. Për më tepër, nga Misioni u kërkua që familjarët e të zhdukurve të informohen në mënyrë adekuate për përpjekjet e tij për të hetuar këtë rast (shih p.sh. *L.O. kundër EULEX-it*, 2014-32, Vendimi dhe Gjetjet, 11 nëntor 2015, paragrafët 61-62).

85. Lënda këtu, si dhe rastet e tjera të zhdukjes me forcë/personave të zhdukur, kanë hyrë brenda fushës së kompetencës juridiksionale të Misionit dhe përgjegjësive të të drejtave të njeriut.

86. Në të njëjtën kohë, siç u theksua më lart, nuk ka dyshim që Misioni operoi në rrethana të vështira për pjesën më të madhe të kohës që ka të bëjë me këtë lëndë.

87. Është gjithashtu e qartë nga të dhënat e kësaj lënde që Misioni ndërmori një numër hapash konkretë në lidhje me ankesën këtu. Ai ndërmori hapa aktivë për të rishikuar dhe organizuar shënimet e marra nga UNMIK-u. Në veçanti, Paneli vë në pah serinë e hapave hetues që Misioni ndërmori në rastin në fjalë. Siç përshkruhet në Vendimin e Panelit për Pranueshmërinë (paragrafi 32) dhe bazuar në parashtresat e Misionit dhe verifikimin nga Paneli të dokumenteve përkatëse konfidenciale në posedim të Misionit, Misioni ndërmori hapat e mëposhtëm:

- Më 18 korrik 2009, prokurori i EULEX-it lëshoi një kërkesë për të kryer një hetim në lidhje me rrëmbimin e pretenduar të prindërve të ankuesit dhe të dy individëve të tjerë. Misioni thotë se "[d]o të duket se kërkesa për të kryer një hetim 'më 18 korrik 2009 nuk ishte ndjekur nga NJHKL-ja'".
- Më 18 tetor 2013, një prokuror tjetër i EULEX-it me Zyrën e Prokurorisë Speciale të Republikës së Kosovës (PSRK) lëshoi një 'letër besimi' duke kërkuar Njësinë për Hetimin e Krimeve të Luftës të EULEX-it (NJHKL) për të gjetur një dëshmitar okular të incidentit, dhe të tjera individë që nuk kanë lidhje

me viktimat në rastin konkret. Kur NjHKL ndoqi kërkesën, mësoi se dëshmitari okular kishte vdekur në ndërkohë dhe se megjithëse ishin kryer intervista me individë të tjerë, këto nuk çuan në zbulimin e ndonjë informacioni të dobishëm.

- Si pasojë, më 2 dhjetor 2013, një prokuror i EULEX-it hodhi poshtë kallëzimin penal sepse, "në bazë të informacionit të mbledhur deri në atë moment, nuk kishte asnjë tregues se kush mund të ishin të dyshuarit e mundshëm dhe mbi provat e mundshme që do të përdoren në procedura penale". Në hedhjen poshtë, prokurori i EULEX-it gjithashtu tregoi se vendimi nuk përjashtonte 'mundësinë e paraqitjes së një kallëzimi të ri penal nëse dalin në dritë prova shtesë' dhe se pala e dëmtuar mund të caktojë një takim me prokurorinë e EULEX-it për të diskutuar rastin nëse dëshironte. Në hedhjen poshtë është përmendur vetëm një palë e dëmtuar; adresa e kësaj pale të dëmtuar ishte me vendndodhje në Serbi jashtë kufijve të Kosovës".
- Në qershor 2018, njësi prokuroriale e Misionit nisi një kërkesë për ndihmë të ndërsjellë juridike Serbisë, përmes Ministrisë së Drejtësisë të Kosovës, pasi njësi vuri në dukje se hedhja poshtë nuk ishte e njoftuar tek pala e dëmtuar.
- Më 8 qershor 2015, EULEX-i mori nga UNMIK-u opinionin e Panelit Këshillëdhënës të UNMIK-ut për të Drejtat e Njeriut, të 14 dhjetorit 2014, në rastet 264/09 dhe 265/09, lëshuar mbi një aplikacion të paraqitur nga vëllai i ankuesit. Më 24 qershor 2015, Misioni ia përcolli këtë opinion kryeprokurorit të shtetit të Kosovës së bashku me një ftesë për të vlerësuar rastin dhe t'ia përcjellë atë autoriteteve kompetente të ndjekjes.
- Më 28 qershor 2015, Zyra e Kryeprokurorit të Shtetit informoi EULEX-in se lënda i ishte transmetuar PSRK-së.

88. Megjithatë, përpjekjet nuk kanë bërë mjaftë për të mbrojtur dhe garantuar efektshmërinë e të drejtave themelore të ankuesit dhe të babait të tij. Paneli ka identifikuar një sërë mangësish tek veprimet e Misionit, të cilat kanë rezultuar apo kanë kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit:

- i. Një dështim për të hetuar me zell dhe shpejtësi lëndën, dhe
- ii. Një dështim për të përfshirë dhe informuar mjaftueshëm të afërmit e personave të zhdukur.

Hetimi rreth zhdukjes

89. Si çështje paraprake, Paneli dëshiron të theksojë dallimin mes çështjes së kompetencës për të hetuar dhe çështjes së *obligimit* për të hetuar. Kompetenca e Misionit për hetimin e krimeve që përfshijnë shkeljen e të drejtave të caktuara të njeriut – dhe fushëveprimi – është përcaktuar nga një sërë ligjesh të vendit, në veçanti, nga Ligji për Juridiksionin në përsëritjet e tij të shumta. Sa i përket *obligimit* të Misionit për hetimin e tyre, ai nuk përcaktohet me dispozitat për kompetencën juridiksionale të prokurorëve të EULEX-it për këto raste, por me nenet 2 dhe 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut (dhe dispozitat e ngjashme për të drejtat e njeriut), që e mandatojnë Misionin për garantimin e efektivitetit të këtyre të drejtave në kontekstin e funksionit të tij ekzekutiv. Shih edhe S.H. kundër EULEX-it, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 83).

90. Në atë kuptim, përderisa Misioni ndërmori disa hapa drejt përbushjes së detyrimeve të tij në këtë rast, këto përpjekje nuk ishin të mjaftueshme për të përbushur standardet e të drejtave të njeriut të përcaktuara më lart që ishin detyruese për Misionin në atë kohë.

91. Të dhënat në dispozicion të Panelit tregojnë se Misioni nuk ka ndërmarrë asnjë hap ose veprim pasues në rastin ndërmjet kërkesës për të kryer një hetim të lëshuar nga prokurori i EULEX-it më 18 korrik 2009 dhe 18 tetor 2013 kur një prokuror tjetër i EULEX-it lëshoi një letër besimi që i kërkon NJHKL-së të gjejë një dëshmitar okular dhe individë të tjerë relevant me rastin. Nuk kishte asnjë përcjellje të kërkesës për të kryer një hetim të lëshuar nga prokurori i EULEX-it në korrik 2009. Rasti i vetëm gjatë gjithë periudhës së kompetencës dhe detyrimit të Misionit për të hetuar rastin kur u morën hapat e hetimit aktiv për të gjetur provat ose një dëshmitar ishte në përputhje me kërkesën e dytë nga një prokuror tjetër i NJHKL, mbi katër vjet më vonë, në tetor 2013.
92. Paneli e sheh humbjen e kohës dhe mungesën e përcjelljes si mungesë e kërkesave të zellit dhe përshtetimit. Për më tepër, Misioni deklaroi në parashtresat e tij se nuk kishte prova se ai po përpiqej të identifikonte të afërmit, përfshirë fëmijët e gjallë, të personave të zhdukur (përveç të afërmit të identifikuar në parashtresat e mëparshme të Misionit dhe dokumentet e lidhura konfidenciale), ku standardi që kërkohej zelli do të kërkonte që të ndërmereshin hapa drejt identifikimit të të afërmeve të tillë.
93. Mangësitë e mësipërme në hetim gjithashtu nuk kanë shpjegim të qartë. Siç u përmend më lart (shih paragrafin 79), Paneli kërkohej të japë llogari për realitetet praktike të punës hetimore kur bën vlerësimin e tij nëse hetimi ishte mjaft i efektshëm. Misioni çoi përpara një numër argumentesh për të shpjeguar dështimin e tij për të hetuar në mënyrë adekuate dhe të shpejtë lëndën këtu (dhe raste të tjera të ngjashme) dhe për të mbajtur të informuar siç duhet të afërmit e të zhdukurve në këtë rast (shih paragrafin 87 më lart, dhe paragrafët 28 deri 31 në Vendimi mbi Pranueshmërinë, duke iu referuar parashtrimeve të Misionit të marra në 21 prill 2020).
94. Është e saktë, siç Paneli e ka pranuar më lart, që detyra me të cilën përballet Misioni ishte e frikshme, në veçanti menjëherë pas konfliktit. Në fillim të mandatit të tij, kishte qindra raste që përfshinin shkelje serioze të të drejtave të njeriut për Misionin për të hetuar. Është gjithashtu e saktë që burimet e saj - njerëzore dhe financiare - ishin të kufizuara.
95. Për më tepër, këto hetime të vështira do të kryheshin vetëm me mbështetje të kufizuar nga autoritetet vendore dhe në një situatë pas konfliktit prania e një numri relevant, por aktorë ndërkombëtarë të dobët që do ta kishin sjellë një situatë të vështirë edhe më sfiduese. Për më tepër, Misioni trashëgoi të dhëna nga UNMIK-u që ishin të organizuara dobët. Kjo kërkonte që Misioni të kryejë rishikimin e tij, të përsëritur, të atyre shënimeve.
96. Kur parashtrimet e shefit të Misionit gjejnë kufizimet e tyre është në faktin se mangësitë dhe dështimet e identikuara nga Paneli në lëndën këtu nuk janë specifike për këtë rast. Në vend të kësaj, ato pasqyrojnë mangësi sistematike nga Misioni në lidhje me detyrimin e tij ndaj të drejtave të njeriut për të kryer një hetim efektiv për një zhdukje, duke përfshirë sa vijon: një mungesë e përgjithshme e planifikimit adekuat për hetimet dhe ndjekjet penale; mungesa e politikës së prioritizimit të rasteve; mungesa e përqendrimit në rastet që përfshijnë shkelje serioze të të drejtave të njeriut; mungesa e hetimeve të shpejta dhe efektive, duke përfshirë mungesën e ndjekjes efektive dhe të shpejtë kur janë ndërmarrë veprime, siç demonstron në rastin në fjalë; një dështim i përgjithshëm për të informuar të afërmit e personave të zhdukur për natyrën dhe fushën e përpjekjeve të Misionit për të gjetur të afërmit e tyre (ose eshtrat e tyre) dhe rrethanat në të cilat ata u zhdukën; asnjë politikë e qartë për rastet e zhdukjeve me forcë dhe asnjë prioritizim i tyre; numër i ulët i rasteve të personave të zhdukur të 'zgjidhur'; Mbështetja e paarsyeshme në regjistrat dhe përcaktimet nga UNMIK-u (shih, p.sh. *Q.J. kundër EULEX-it*, 2016-23, Vendimi dhe Gjetjet, 11 Dhjetor 2020, paragrafët 45-47; Vesko Kandić kundër EULEX-it, 2016-24, Vendimi i Pranueshmërisë dhe Vendimi dhe Gjetjet, 11 dhjetor 2020, paragrafët 80-84); Praktikrat e diskutueshme nga personeli i prokurorisë (Shih p.sh. *W. kundër EULEX-it*, 2011-07, Vendimi dhe Gjetjet, 10 prill 2013, paragrafët 34-35; *F. dhe të tjerët kundër*

EULEX-it, 2011-27, Vendimi dhe Gjetjet, 5 dhjetor 2017, paragrafët 60-63); veprimet e kryera pa bazë të qartë ligjore (Shih p.sh. *W. kundër EULEX-it*, 2011-07, Vendimi dhe Gjetjet, 10 prill 2013, paragrafët 41-43; *G.T. kundër EULEX-it*, 2019-01, Vendimi dhe Gjetjet, 11 dhjetor 2020, paragrafi 70); dhe, dështimi për të kërkuar shënime përkatëse nga burimet e mundshme të informacionit.

97. Këta faktorë nuk janë pasojë e sfidave që lidhen me mandatin e Misionit ose me mungesën e burimeve. Ato janë pasojë e planifikimit të dobët, menaxhimit joadekuat operacional të hetimeve dhe ndjekjeve penale, mungesës së një politike të qartë për prioritizimin e lëndëve, dështimit për të vendosur një sistem komunikimi me familjarët e personave të zhdukur dhe dështimit për të pasur një politikë të qartë hetimore dhe prokuroriale në lidhje me rastet e personave të zhdukur. Ata gjithashtu demonstrojnë një paaftësi nga Misioni për të siguruar që planifikimi dhe zbatimi i aktiviteteve të tij vazhdimisht të marrë parasysh obligimet e Misionit ndaj të drejtave të njeriut.
98. Paneli më tej vëren se Misioni nuk mund t'u delegojë ndaj të drejtave të njeriut palëve të treta, siç është UNMIK-u. Pasiviteti i organizatës tjetër ndërkombëtare që merrej me rastin (ose dështoi të merrej me rastin) përpara se të përfshihej Misioni nuk e zvogëlon përgjegjësinë e Misionit kur bëhet fjalë për vlerësimin e përbushjes së detyrimeve të Misionit ndaj të drejtave të njeriut. Për shembull, klasifikimi i rasteve nga UNMIK-u nuk kishte asnjë lidhje ligjore me përgjegjësitë e veta të Misionit. Për më tepër, Misioni e dinte, siç është e qartë nga parashtresat e tij, se të dhënat e UNMIK-ut ishin jo të besueshme.
99. Në përmbledhje, dështimi i Misionit për të përbushur standardet e kërkuara të zellit dhe shpejtësisë në rastin këtu janë në një masë të konsiderueshme që i atribuohen mangësive të vetë Misionit, sesa faktorëve përtej kontrollit të Misionit.
100. Bazuar në sa më sipër, Paneli konstaton se dështimi nga Misioni për të përdorur të gjitha mjetet e disponueshme hetimore për zgjidhjen e lëndës me zell dhe në kohë të duhur ka kontribuar në shkeljen e të drejtave të ankuesit sipas nenit 2 (pjesë procedurale) të Konventës për të hetuar në mënyrë efektive zhdukjen e prindërve të saj.

Informimi i familjarëve të personave të zhdukur

101. Siç është përshkruar më sipër (shih *sipër* paragrafët 55 dhe 56), autoriteteve hetimore u kërkohet si çështje e ligjit për të drejtat e njeriut të mbajnë të informuar të afërmit e ngushtë të viktimave për rrjedhën e hetimit. Në fakt, kjo kërkon që ata të ekuilibrojnë të drejtat dhe interesat e viktimave për t'i mbajtur të informuar lidhur me përparimin e hetimit me shkallën e nevojshme të konfidencialitetit që një hetim mund të kërkojë në mënyrë legjitime. Në varësi të konsideratave legjitime të konfidencialitetit dhe sigurisë, viktimat kanë të drejtë të përfshihen në mënyrë të mjaftueshme dhe të informohen për procesin e hetimit. Përderisa thelbi i saktë i asaj që duhet t'u ofrohet atyre është e vështirë të përcaktohet në mënyrë abstrakte, informacioni i ofruar atyre që janë më drejtpërdrejt të interesuar nga hetimi duhet të jetë i tillë që t'u mundësojë atyre që të binden se lënda po shqyrtohet në mënyrë të duhur dhe si duhet dhe se po bëhen të gjitha përpjekjet përkatëse dhe të arsyeshme për të përcaktuar fatin e të afërmit të tyre dhe për të identifikuar personat përgjegjës për të. (Shih, përgjithësisht, *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 66; *Desanka dhe Zoran Stanic kundër EULEX-it*, 2012-22, 11 nëntor 2015, par. 66.)
102. Ky obligim për t'i informuar viktimat rreth përpjekjeve hetimore është në veçanti i rëndësishëm në rastet që përfshijnë akte të zhdukjes me forcë, me që familjarët e gjallë mund të mos kenë burime të tjera të informimit rreth fatit të të afërmit të tyre dhe ata do të vazhdojnë të jetojnë me shpresën se fati i të afërmit të tyre një ditë do të zbardhet. Si

rezultat, familjarët e viktimave të zhdukura vuajnë emocionalisht nga mungesa e informatave rreth fatit të më të dashurve të tyre. Një kërkesë e tillë është një element i domosdoshëm i mbrojtjes së të drejtave të viktimave në hetimin e një rasti të tillë. E rëndësishmja, obligimi për të informuar të afërmit ka të bëjë gjithashtu me të drejtën për të vërtetën, siç përshkruhet më sipër (shih *sipër* par. 56).

103. Në lidhje me lënën këtu, nuk ka asnjë tregues mbi të dhënat e Misionit që ka përmbushur detyrimin e tij për të informuar ankuesin për ekzistencën, rrjedhën dhe thelbin e hetimit. Vetë Misioni deklaroi se nuk kishte prova për ndonjë përpjekje të tij për të identifikuar të afërmit e gjallë ose fëmijët e personave të zhdukur, megjithëse më tej deklaroi se nuk mund ta përjashtonte atë.
104. Misioni nuk ofroi ndonjë shpjegim për dështimin e tij për të mbajtur të informuar ankuesin (ose ndonjë të afërm tjetër të afërt të viktimave kryesore) në lidhje me këtë rast. Në përgjigje të pyetjes së Panelit për atë pikë, Misioni tha se "pendohet që znj. Sapic nuk u informua për hedhjen poshtë të kallëzimit penal që kishte të bënte me zhdukjen e prindërve të saj dhe kërkon falje për këtë lëshim".
105. Duke mos e kontaktuar ankuesen ose madje duke mos u përpjekur ta bënte këtë, Misioni shkeli të drejtat e saj. Në këtë kontekst, cilësia e supozuar joadekuate ose mjaftueshmëria e drejtimeve hetimore nuk kishin asnjë ndikim në obligimi e Misionit për të informuar të afërmit. Me ose pa një informacion të tillë, u kërkuar të informonte të afërmit për personat e zhdukur për veprimet dhe përpjekjet e tyre, gjë që nuk arriti të bënte. Dështimi i Misionit për të kontaktuar dhe informuar ankuesen për vendimin e tyre për të hedhur poshtë kallëzimin penal kontribuoi në shkeljen e të drejtave të ankueses për sa kohë që shtoi gjendjen e pasigurisë dhe vuajtjet e lidhura në të cilat ajo u gjend gjatë gjithë periudhës përkatëse.
106. Bazuar në sa më sipër, Paneli konstaton se Misioni kontribuoi në shkeljen e të drejtave të ankuesit sipas nenit 3 të Konventës për t'u informuar në mënyrë adekuate për rrjedhën e veprimit të ndërmarrë për të hetuar zhdukjen e prindërve të ankuesit, dhe në këtë mënyrë kontribuoi në traumën e saj psikologjike dhe emocionale.

Të drejtat ekonomike dhe sociale

107. Paneli në Vendimin e tij mbi Pranueshmërinë gjeti që ankesa mund të ishte e rëndësishme për nenet 9 dhe 11 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore. Paneli vuri në dukje se

"Një rrethanë në të cilën mund të ketë një ndikim në të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore është kur personi i zhdukur ka siguruar për familjen, ose ka mbajtur një titull ligjor mbi pasurinë ose pasuritë e familjes, ose një kërkesë për përfitime ose pagesa të caktuara. Një hetim efektiv për një zhdukje mund të ketë pasojë të drejtpërdrejtë të vërtetimit të ekzistencës ligjore ose vdekjes së personit të zhdukur dhe për këtë arsye titulli i pronës dhe qasja në mbështetje që anëtarët e familjes mund të jenë në gjendje të pretendojnë (shih Raportin e Grupit të Punës për të Zbatuar ose Zhdukjet e pavullnetshme, Shtojca, Studimi mbi zhdukjet e imponuara ose të pavullnetshme dhe të drejtat ekonomike, sociale dhe kulturore, A/HRC/30/38/Add.5, paragrafët 25-27). Prandaj, Paneli i drejtoi një seri pyetjesh ankuesit me rëndësi për të vlerësuar nëse të drejtat e ankuesit sipas këtyre dispozitave ishin prekur në këtë rast. Ankuesi nuk dha përgjigje për ato pyetje (par. 52)".

108. Duke iu referuar parashtrimeve të Misionit (shih sipër paragrafi 47), Paneli rithekson që karakterizimi ligjor i një lënde është bërë nga Paneli dhe ankuesit nuk kanë nevojë të kërkojnë ndonjë dispozitë të veçantë ligjore për të sjellë një lëndë para Panelit. Prandaj është e parëndësishme që ankuesi nuk pretendoi shkelje të një dispozite të veçantë në lidhje me të drejtat ekonomike dhe sociale, ashtu siç është e parëndësishme për shqyrtimin nga Paneli të një ankese sipas Konventës ose dispozitave të tjera ndërkombëtare të ligjit për të drejtat e njeriut.
109. Paneli pajtohet me vërejtjet e Misionit se mandati ekzekutiv i Misionit nuk kishte të bënte drejtpërdrejt me çështjet e të drejtave ekonomike dhe sociale. Sidoqoftë, kjo kategori e të drejtave është potencialisht e rëndësishme për vlerësimin e Panelit për pasojat e veprimeve ose mosveprimeve të Misionit mbi të drejtat e njeriut të ankuesit: dështimi i Misionit për të kryer një hetim efektiv në raste të caktuara mund të ketë pasojë të drejtpërdrejtë të privimit të një ankues të disa prej të drejtave të tyre ekonomike dhe sociale, siç është përshkruar më sipër. Në rastin në fjalë, ankuesi nuk dha përgjigje ndaj pyetjeve të Panelit në Vendimin mbi Pranueshmërinë për çështjet e të drejtave ekonomike dhe sociale. Paneli, duke vërejtur gjithashtu gjetjet e tij mbi baza të tjera ligjore më lart, nuk do të bëjë gjetje veçmas mbi këto të drejta.

Mandati i ri, i reduktuar, i Misionit që nga qershori 2018

110. Mandati i ri i Misionit, i cili ka filluar në qershor 2018, ka reduktuar në masë të konsiderueshme mundësinë e Misionit për hetimin e rasteve penale, përfshirë rastin këtu. Roli i tij i ri i monitorimit nuk ia mundëson që të kërkojë fillimin e ndonjë hetimi, e as nuk i jep autoritet për të vendosur rreth procesit të hetimeve. *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 98.
111. Paneli konsideron se ndryshimi i natyrës së mandatit të Misionit nuk e liron Misionin nga obligimi i tij për rregullimin sa është e mundur të ndikimeve të shkeljeve për të cilat përcaktohet se është përgjegjës. Shih edhe *S.H. kundër EULEX-it*, Vendimi dhe gjetjet, lënda nr. 2016-28, 11 shtator 2019, par. 99; dhe Vendimi i Këshillit (CFSP) 2018/856 i datës 8 qershor 2018. neni 1 mbi obligimet ndaj të drejtave të njeriut).
112. Mbi këtë bazë, Paneli do të rekomandojë që Misioni më tej të ndërmarrë hapa aktivë për të kërkuar nga autoritetet kompetente të vendit se çfarë masash, nëse ekziston ndonjë, janë duke u marrë për të hetuar këtë rast dhe për të raportuar tek autoritetet kompetente në Bruksel nëse bëhet e qartë se autoritetet e vendit nuk janë duke i përmbushur obligimet e tyre në atë aspekt. Për shkak të dështimit për mbrojtjen e të drejtave të ankuesit, Misioni tani duhet të ndërmarrë hapa për të kërkuar rregullimin e këtyre shkeljeve.

Konkluzione dhe gjetje

113. Bazuar në sa më sipër, Paneli konstaton se Misioni ka shkelur të drejtat e ankuses sipas nenit 2 (pjesë procedurale) dhe 3 të Konventës duke dështuar të kryejë një hetim efektiv për zhdukjen e prindërve të saj dhe duke dështuar për t'i dhënë asaj dhe të afërmeve të tjerë të ngushtë secilin informacion në lidhje me këtë rast. Duke marrë parasysh seriozitetin e të drejtave në fjalë, peshën e dështimit të Misionit dhe kohëzgjatjen e kohës në fjalë, shkelja duhet të konsiderohet si veçanërisht serioze dhe e vazhdueshme.
114. Paneli e konsideron të panevojshme të bëjë gjetje shtesë në lidhje me nenet 8 dhe 13 të Konventës. Sidoqoftë, është mjaft e dukshme që sjellja e Misionit ka pasur një efekt negativ në të drejtat e ankuesit siç mbrohen nga ato dispozita. Në vlerësimin e tij se cilat

masa ose hapa duhet të ndërmerren për të korigjuar shkeljet e regjistruara në këtë vendim, shefi i Misionit ftohet të shpjegojë këtë fakt.

115. Paneli fton shefi i Misionit të ndërmarrë hapa dhe masa që janë në përpjesëtim me këto gjetje. Në lidhje me këtë, Paneli vënë re deklaratën e Misionit në parashtrësat e tij se do të kontaktojë ankuesen "me qëllim që t'u përgjigjet pyetjeve që ajo mund të ketë". Kontakti me një viktimë është një veprim i mirëpritur. Megjithatë, është një veprim që Misioni duhet të kishte ndërmarrë duke filluar në vitin 2009 kur Misioni u informua për rastin, sipas gjetjeve të mësipërme. Paneli vëren se hapi i propozuar nga Misioni nuk ka gjasa të jetë mjaft kuptimplotë, ose të rritet në nivelin e një mase në përpjesëtim me gjetjet e mësipërme të shkeljeve të Konventës. Prandaj, Paneli përsërit ftesën e tij tek shefi i Misionit për të siguruar që Misioni të marrë masa përmirësuese në përpjesëtim me të gjeturat.

PËR KËTO ARSYE, PANELI NJËZËRI

GJEN se Misioni i ka shkelur të drejtat e ankuesit të garantuara me nenin 2 (pjesë procedurale) dhe me nenin 3 të Konventës Evropiane për të Drejtat e Njeriut;

GJEN MË TUTJE se shkeljet janë serioze dhe të vazhdueshme dhe se, për këtë arsye, ata kërkojnë miratimin e masave korigjuese në përpjesëtim me to;

THIRR shefin e Misionit të zbatojë masa përmirësuese në përpjesëtim me peshën e shkeljeve të përfshira;

KONSTATON se nuk ka nevojë të bëjë gjetje mbi meritat në lidhje me nenet 8 dhe 13 të Konventës, ose të neneve 9 dhe 11 të Paktit Ndërkombëtar për të Drejtat Ekonomike, Sociale dhe Kulturore;

FTON SHEFIN E MISIONIT për të shqyrtuar interpretimin e dhënë aktualisht për natyrën dhe fushën e obligimeve të të drejtave të njeriut të Misionit dhe për të marrë në konsideratë sa vijon:

1. Paneli fton shefin e Misionit të konsiderojë zyrtarisht pranimin e shkeljes së të drejtave të ankuesit nga Misioni dhe të ofrojë korigjim adekuat për të.
2. Paneli më tej fton Misionin të hetojë, si pjesë e veprimtarisë së tij monitoruese, me prokurorin kompetent nëse çështja po hetohet dhe, nëse jo, pse është kjo, dhe të raportojë për të njëjtën gjë tek autoritetet kompetente në Bruksel.
3. Paneli fton Misionin të marrë parasysh se cilat hapa konkretë dhe domethënës mund të ndërmarrë Misioni për të kontribuar në ecjen përpara të hetimit të rasteve të zhdukjeve me forcë/personave të zhdukur.
4. Paneli fton shefin e Misionit të shqyrtojë me kujdes se cilat mjete juridike adekuate dhe kuptimplota janë në dispozicion të Misionit në një rast siç është rasti i tanishëm ku Misioni është gjetur të ketë shkelur të drejtat e një të afërmi të një personi të zhdukur dhe të informojë Panelin për konkluzionet e tij.
5. Paneli fton Misionin të shpërndajë këtë vendim tek:

- i. Personeli përkatës brenda Misionit;
- ii. Zyrtarët përkatës të Bashkimit Evropian që kanë përgjegjësi për Kosovën, rajonin e Ballkanit, çështjet e sundimit të ligjit ose çështjet e të drejtave të njeriut; dhe
- iii. Autoritetet vendore kompetente për të hetuar lëndën.

Fton Misionin t'i raportojë Panelit në lidhje me zbatimin e rekomandimeve të mësipërme sa më shpejt që është e mundur dhe jo më vonë se 30 nëntori 2021.

Për Panelin,

Anna AUTIO
Kryesuese

Petko PETKOV
Anëtar

